

Úvod do studia dějepisu

Terminologie

Naše „státní“ svátky:

1. leden

Den obnovy
samostatného českého
státu

28. září

Den české státnosti

28. říjen

Den vzniku
samostatného
československého státu

Dávají však smysl?

Otázky a pochybnosti

- Pokud uctíváme 28. září jako „den české státnosti“, jak souvisí smrt knížete Václava a společnost kolem roku 935 se státem, který o více než tisíc let později pokládáme za svůj?
- Víme, nebo přesněji tušíme, co se stalo 28. září 935 na Staré Boleslavi, ale můžeme prohlásit bratrovraždu za *vznik českého státu*?
- Podle kalendáře měl být český stát *obnoven*, a to 1. ledna roku 1993, což znamená, že někdy v minulosti *musel zaniknout*.
- *Stát a státnost* mají v české medievistice pevné místo. Jinými slovy, čeští historikové hledají počátky českého státu v mocenském uspořádání, které měl po roce 935 nastolit kníže Boleslav I.
- Můžeme však pracovat s pojmy „stát“ nebo „státnost“ a mít na mysli první polovinu 10. století?
- Raně a vrcholně středověká společnost „stát“ v moderním smyslu neznala. O jakém „státě“ a jaké „státnosti“ se tedy píše v české odborné literatuře?

Dušan Třeštík
(1933–2007)

Dva koncepty

Západoevropská medievistika pracuje se dvěma základními koncepty

Kontinuální:

- Království a knížectví raného středověku stojí na počátku vývoje, jenž si vynutil vznik byrokracie, monopolu vlády a moci, státoprávní suverenity a občanství, čili moderně definovaného státu.

(Reinhold KAISER, *Das römische Erbe und das Merowingerreich*, München 1997).

Diskontinuitní:

- Joseph Strayer nazval středověká germánská království protikladem moderního státu, jehož přímé počátky spatřoval teprve v osvícenství.

(Joseph R. STRAYER, *On the Medieval Origins of the Modern State*, Princeton 1970).

- „*Status*“ a jeho odvozeniny obohatily veřejný slovník až v raném novověku.

(Alan HARDING, *Medieval Law and the Foundation of the State*, Oxford 2002).

- Obě kategorie (stát, státnost) představují „ideální typ“, který slouží jako pomůcka.

(Max WEBER, *Die Objektivität sozialwissenschaftlicher Erkenntnis*, in: Max Weber, *Soziologie. Universalgeschichtliche Analysen. Politik*, ed. J. Winckelmann, Stuttgart 1992⁶, s. 246).

**Max Weber
(1864–1920)**

**MUNI
ARTS**

Shrnutí:

- Diskuse nad vznikem moderního státu dokládá, že se jedná o velké téma kritického dějepisceví s cenným vkladem evropské medievistiky.
- Stát a státnost se začaly studovat jako fenomén dlouhé vlny, která klade důraz na pochopení dobové terminologie *regnum – gens – ecclesia*.

Zobecnění:

- Při výkladu dějin lze pracovat s pojmem „stát“ nebo „státnost“, vždy je ale nutno vysvětlit, jak jsou chápány a jak, v jakých souvislostech budou používány.
- Platí to o všech termínech, které by mohly být pro výklad historických souvislostí zavádějící (šlechta, město, hrad, občan...)
- Česká historiografie přistupuje k terminologickým otázkám lehkomyšlně. Proto nejsou práce českých historiků v zahraničí příliš ceněny (jsou nesrozumitelné, a to i po převodu do jiného jazyka).

K dalšímu čtení:

Otto BRUNNER, Werner CONZE, Reinhart KOSELLECK (Eds.): *Geschichtliche Grundbegriffe: Historisches Lexikon zur politisch-sozialen Sprache in Deutschland*. Stuttgart 1972–1997.